

Klassiska konflikter i en ny debatt

Analys av idéerna i debatten kring bildandet av ett
feministiskt parti i form av Feministiskt initiativ

Abstract

Every now and then new political ideas appear which creates debate. A current example of political debate is the one which concerns the creation of a feminist political party in Sweden – Feministiskt initiativ. Apparent in the current debate is the presence of conflicting ideas. One is the liberal thought of politics of ideas which stands against the feminist demand for presence in the political life. And another, the conflict which concerns the question of where a line between the public and the private spheres should be drawn. To research how these conflicts are reproduced in the current debate, an analyse of ideas is used in this thesis. The main question which is to be answered through analysis is: How are the classical idea conflicts between liberal and feminist theory reproduced in the debate?

The result of the analyse shows that the classic conflicts between liberal and feminist ideas are reproduced in several ways. Clearly the debate has been dominated by ideas that argue in favour for liberal ideas like the individuals right to freedom from force. Also the idea of how politics should be organized is an outstanding issue. Liberal voices in the debate clearly prefer politics that are based on ideas and representation. And the feminist idea of presence for all groups is thereby rejected.

Nyckelord: idéanalys, liberalism, feminism, debatt, feministisk initiativ

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Urval av material.....	2
1.3	Tidigare forskning.....	3
2	Metodologiska analysverktyg	4
2.1	Idéanalys utifrån dimensioner.....	4
2.1.1	Utvalda dimensioner för analysverktyget.....	4
2.1.2	Urval av teorier till dimensionerna.....	6
2.2	Kvalitetsdiskussion.....	6
3	Idéteoretiska dimensioner	8
3.1	Den liberala synen på offentligt respektive privat.....	8
3.1.1	Negativ respektive positiv frihet.....	8
3.1.2	Relationen mellan staten och individen.....	9
3.2	Feministisk kritik av åtskillnaden mellan offentligt och privat.....	10
3.2.1	Feminismens syn på relationen med staten.....	11
3.3	Den liberala tanken om idéernas politik.....	11
3.3.1	Tolerans istället för grupprättigheter.....	12
3.4	Feministers krav på närvaro i politiken.....	13
3.4.1	Argumenten för närvaro i politiken.....	14
3.4.2	Feministiska idéer om organisation.....	15
3.5	Sammanfattande analysmodell.....	16
4	Idéanalys av debatten kring Feministiskt initiativ	17
4.1	Den liberala modellens ideal.....	17
4.1.1	Politik ska bygga på idéer.....	17
4.1.2	Feministiskt initiativ: en fråga om närvaro?.....	19
4.1.3	Motståndet mot särbehandling av grupper.....	21
4.2	Vilka frågor är egentligen politiska?.....	23
4.2.1	Vikten av initiering i den offentliga sfären.....	23
4.2.2	Rätten till en privat sfär.....	26
5	Avslutande diskussion	29
5.1	Förslag till fortsatt forskning.....	30

6	Referenser.....	31
----------	------------------------	-----------

1 Inledning

Med jämna mellanrum lyfts politiska idéer fram och skapar debatt. Ett aktuellt exempel på politisk debatt är den som har berört bildandet av ett feministiskt parti i Sverige - Feministiskt initiativ. En händelse som fungerat som incitament för nya diskussioner om hur politik bör drivas. Politisk debatt som föregår de konkreta förslagens genomförande liksom vinnande av väljarsympatier, sker ofta på en förhållandevis abstrakt nivå. Själva definitionen av vad som ska betraktas som ett politiskt problem och med vilket ideologiskt språk verkligheten ska beskrivas, skapar ofta kontroverser. Den som bäst lyckas övertyga i debatten, har stora möjligheter att påverka vilka frågor som slutligen kommer att dominera dagordningen (Hinnfors 1995:32). Vilka idéer som framförs och hur dessa diskuteras ideologiskt i den politiska debatten, kan på så vis ses som ett medel för att förändra demokratimodellen.

Vårens opinionsmätningar har pekat på ett dystert resultat för dem som hoppas på ett feministiskt parti i riksdagen till hösten. Kanske har den debatt som pågått i mediernas politiska forum haft en bidragande roll till detta, eller kanske inte. Hur som helst har den präglats av en ganska enig opinion mot den politik som ett feministiskt parti representerar. Tydligt i debatten är att det finns idékonflikter mellan olika politiska åsiktsbildningar.

För att belysa polemiken som präglat debatten utgår analysen i uppsatsen ifrån två teoretiska idékonflikter: Konflikten mellan idéernas och närvarons politik, och konflikten om indelningen mellan en offentlig och en privat sfär. Idékonflikter vilka huvudsakligen centrera kring skillnader om hur politik ska drivas liksom vilka frågor som anses vara politiska. Ett sätt att se det på, är att detta är klassiska konflikter vilka kommer till liv med jämna mellanrum, allt eftersom människor strävar efter att förändra samhället, vilket gör det till ett både spännande och intressant ämne att undersöka.

En idéanalytisk undersökning kan ta mer eller mindre hänsyn till vem som framför åsikterna. Vanligen talar man om att en studie är antingen aktörscentrerad eller idécentrerad (Beckman 2005:17). I det här sammanhanget är det framför allt de ideologiska konflikterna som jag vill undersöka. Mindre vikt har lagts vid vilka de olika aktörerna i debatten är. Det är varken Feministiskt initiativ eller den aktiva opinionen som ska undersökas. Istället är det konflikterna som ryms inom debatten vilka lyfts fram genom idéanalys utifrån dimensioner.

1.1 Syfte och frågeställning

Genom att blottlägga de frågor som tagits upp till diskussion på de liberala och oberoende liberala mediernas debattsidor, syftar undersökningen till att härleda och beskriva motsättningarna i debatten kring bildandet av ett feministiskt parti till existerande konflikter mellan liberal och feministisk teori. Speciellt fokuserar uppsatsen på konflikten mellan den liberala tanken om en idéernas politik kontra den feministiska teorins krav på närvaro för alla grupper inom politiken. Samt konflikten om uppdelningen i en privat och offentlig sfär, där huvudkonflikten ligger i hur en politisering kan ske genom introducering av frågor i den offentliga sfären. Som verktyg för att undersöka debatten används en idéanalys utifrån idédimensioner; där liberala respektive feministiska idéer sammanställts för en analys av debatten. Sammanfattningsvis kan uppsatsen sägas centrera kring frågeställningen:

- Hur reproduceras de klassiska idékonflikterna¹ mellan liberal respektive feministisk teori i debatten kring bildandet av ett feministiskt parti?

1.2 Urval av material

I så gott som alla svenska medier har någon form av debatt pågått, vilken har diskuterat frågan om ett feministiskt parti i svensk politik. Möjligheten till urval för undersökningen har på så vis varit stor. Efter att ha övervägt olika alternativ, valde jag till slut att begränsa undersökningen till liberala och oberoende liberala medier. Anledningen till detta har framför allt varit att skapa täthet i materialet. De flesta artiklarna har på olika sätt argumenterat *emot* idén om ett feministiskt parti. En bra utgångspunkt för min studie vilken fokuserar på just idékonflikterna inom debatten. Premisserna för urvalet kan på så vis vara bra att ha i åtanke vid analys och kritisk granskning.

I undersökningen har materialet begränsats till ledar- och debattartiklar vilka publicerats i Dagens Nyheter, Expressen och Sydsvenska Dagbladet. Urvalet består därmed av artiklar vilka publicerats i liberala eller oberoende liberala medier och vilka ingår i den grupp av medier vilka har flest läsare i Sverige.

---

¹ Med de klassiska idékonflikterna avser jag två aspekter: konflikten mellan den liberala tanken om en idéernas politik kontra den feministiska teorins krav på närvaro för alla grupper inom politiken. Liksom konflikten kring uppdelningen i en privat och offentlig sfär, där huvudkonflikten ligger i hur en politisering kan ske genom introducering av frågor i den offentliga sfären.

Tidsmässigt har materialet avgränsats till att beröra tiden kring bildandet av nätverket, och senare partiet Feministiskt initiativ, till och med 2006.

1.3 Tidigare forskning

Inom dagens statsvetenskapliga forskning finns det exempel på undersökningar vilka berör olika gruppers exkluderande ifrån politiken. Exempelvis undersöker och diskuterar Maud Eduards (2005) i sin bok *"Förbjuden handling"* vilket egentligen handlingsutrymme kvinnor har som grupp och hur detta påverkar kvinnors organisering. Likaså har den brittiska statsvetaren Anne Phillips fördjupat sig i frågor vilka berör den liberala demokratimodellens problem i form av brist på närvaro av kvinnor såväl som andra marginaliserade grupper inom politiken. Dessa två forskares teorier har på så vis fungerat som en utgångspunkt för att beskriva och klargöra många av de befintliga konflikter mellan idéer vilka återspeglar sig i den svenska debatten kring bildandet av ett feministiskt parti. Framför allt är det frågor vilka handlar om hur politik bör organiseras, men också den ständiga konflikten om vilka frågor som egentligen är politiska.

De liberala idéerna i undersökningen utgår framför allt från normativa liberala texter. Exempelvis Isaiah Berlins tankar om negativ respektive positiv frihet ligger till grund för teoretiseringen kring den liberala tanken om rätten till en generös privat sfär. Andra liberala tänkare som tjänar som grund för de teoretiska dimensionerna är exempelvis Will Kymlickas resonemang om gruppers identitet och eventuella erkännande, liksom Charles Dworkin och hans tankar om den liberala synen på relationen mellan stat och individ.

En reflektion kring den normativa liberal teorin, är att resonemangen tenderar att röra sig på en relativt abstrakt nivå, något som riskerar att göra kopplingen till den empiriska debatten något stelbent. Medan den feministiska forskningen rör sig närmare den aktuella empiriska politiken med sina lösningsförslag, tenderar de liberala teoretikerna att diskutera på en mera allmängiltig eller teoretisk nivå. Ett sätt att se det på, är att detta varit en bidragande faktor till att så tydliga konflikter skapats mellan de olika ideologierna. Vilket på så vis också kan ses som en förutsättning för en undersökning av det här slaget.

2 Metodologiska analysverktyg

För att undersöka hur debatten förts i samband med bildandet av ett feministiskt parti i Sverige, kommer analysen av de artiklar som valts ut att ske genom en idéanalys. Synligt i den debatt som förts i de liberala och oberoende liberala mediernas politiska forum, är att idéer framförts vilka kan kopplas till framför allt två idéteoretiska konflikter: den mellan den liberala tanken om idéernas politik och feminismens krav på närvaro, liksom konflikten om vad som tillhör den privata sfären och vilka frågor som bör politiseras i den offentliga. Som verktyg har jag valt att arbeta med en idéanalys utifrån dimensioner.

2.1 Idéanalys utifrån dimensioner

En inriktning inom ideologianalysen vilken förekommer inom politiska studier är idéanalysen (Beckman 2005:9). Tanken med idéanalysen är att man i en speciell fråga eller debatt rekonstruerar de olika idéer som kan utläsas genom analys av materialet (Boréus & Bergström 2005:154). För att genomföra en idéanalys av debatten kring bildandet av ett feministiskt parti, har jag valt att skapa ett analysverktyg uppbyggt av dimensioner. Intentionen med att skapa ett sådant analysverktyg, är att fånga in just de aspekter i debatten som undersökningen centrerar kring (Beckman 2005:26). Man kan säga att dimensionerna används som en analysram för att sortera och analysera de ledar- och debattartiklar vilka valts ut som material. Själva urvalet och skapandet av de olika dimensionerna, har på så vis varit centralt för undersökningen. Metodologiskt kan man säga att dimensionerna som skapas för en analys, väl ska knyta an till den särskilda ideologi eller debatt som ska undersökas (Boréus & Bergström 2005:164).

2.1.1 Utvalda dimensioner för analysverktyget

Att skapa ett analysverktyg i form av dimensioner innebär att man måste göra någon form av urval. Huvudsakligen kan de framarbetade dimensionerna för analysen ses som teoretiskt härledda. Det är utifrån befintliga teorier som de båda dimensionerna valts ut för att analysera den aktuella debatten. Men det finns också en viss koppling till empirin, eftersom jag menar att det möjligen kan finnas en viss medvetenhet om konflikterna, vilka kanske också har präglat debatten. Om det förhåller sig så är svårt att veta säkert, men min tolkning är att det finns en några gemensamma referenspunkter.

Genom de politiska frågor och förslag som Feministiskt initiativ initierat har en ny polemik kunnat utläsas i debatten. Frågor vilka tidigare inte haft en särskilt framskjuten plats på debattsidorna, har nu både kommit att belysas och debatteras. Min tolkning är att de konflikter vilka blivit framträdande i den empiriska debatten, tydligt korresponderar med de idémässiga motsättningar som går att återfinna i idéteorin.

Inom den politiska teorin har liberala tänkare bl.a. kommit att kritiseras av feminister för sin abstrakta syn på individen, liksom avsaknaden av hänsyn till kön, klass och etnicitet (Phillips 2006:171). Kritik vilken kommit att utmynna i en idéteoretisk debatt om den liberala demokratimodellens problem med brist på närvaro av marginaliserade grupper (Phillips 2000:70-72).

Ett annat exempel på en teoretisk motsättning, är indelningen mellan en offentlig och en privat sfär. Feministiska teoretiker understryker här vikten av att olika frågor och problem måste få ta plats i den offentliga sfären och bli politiska. För att motarbeta orättvisor i samhället, och inte minst för att öka jämlikheten mellan könen, anses detta vara en viktig fråga (Benhabib 1998:77). En central liberal tanke som skapar motargument till resonemanget, är individens fria rätt att utan att bli hindrad fatta sina egna beslut (Berlin 2006:370 jfr Kelly 2005:62). Även om detta rör sig om teoretiserande på en relativt abstrakt nivå, så återspeglar sig detta i synen på förhållandet mellan stat och individ, liksom en offentlig och privat sfär. Utifrån dessa resonemang kan två klassiska idékonflikter identifieras: 1) konflikten mellan idéernas och närvarons politik och 2) konflikten om indelningen i en privat respektive offentlig sfär.

De resonemang jag fört om teorierna i form av de idéteoretiska konflikterna och materialet i form av den empiriska debatten som utgör dimensionerna, kan sammanfattas i följande modell av analysverktyget:

	<i>Dimension 1</i> Konflikten om indelningen av en offentlig respektive privat sfär	<i>Dimension 2</i> Konflikten mellan idéernas och närvarons politik
Liberala idéer		
Feministiska idéer		

Figur 1 Modell över analysverktygets dimensioner.

2.1.2 Urval av teorier till dimensionerna

Fördelar som kan räknas till metoden av att skapa dimensioner som analysverktyg, är bl.a. att det skapar lättöverskådlighet och att analysen kan genomföras på ett relativt smidigt sätt (Boréus & Bergström 2005:171). Det mest krävande arbetet ligger i att skapa kvalitativa dimensioner, där man tydligt väljer ut de ideologiska idéer och områden vilka ska vara utgångspunkt för analysen.

Avslutningsvis kan det därför vara lämpligt att också diskutera själva teoriurvalet till dimensionerna. Det är i uppsatsens teoridel som de liberala respektive feministiska idéerna inom varje dimension slutligen sammanställs. Ett relevant problem som är värt att reflekterar över, är hur man kan välja ut representativa argument från så mångfacetterade ideologier som liberalism och feminism, och därmed skapa begränsade dimensioner. Till exempel finns det inom feminismen olika inriktningar, så som radikalfeminism, liberalfeminism och marxistisk feminism. Också post-strukturalister finns representerade vilka ställer frågor kring den identitet som sammankopplas med begreppet kvinna (Marsh & Stoker (red.) 2002:112). Liknande problematik finns också för liberalismen, där man har ett flertal teoretiker vilka har arbetat fram resonemang kring olika begrepp.

I den här studien är det dock två utvalda idékonflikter som står till grund för dimensionerna. Syftet är inte att skapa någon heltäckande bild av de båda ideologierna feminism och liberalism. Det skulle inte tjäna dimensionernas syfte, vilket snarare kan beskrivas som att centrala idéer för analysen av debatten ska väljas ut för dimensionerna. Huvudarbetet ligger därmed i att knyta relevanta teoretiker och resonemang till de utvalda dimensionerna.

2.2 Kvalitetsdiskussion

Mötet med material som ska tolkas är aldrig förutsättningslöst. Dels har vi alltid en viss förkunskap eller förförståelse för ämnet vilket kan påverka oss. Och dels innebär genomförandet rent praktiskt att man gör tolkningar för att lyckas beskriva eller förklara materialet (Starrin & Svensson 1998:83). Kritik vilken förekommer gentemot kvalitativ forskningsmetod, rör sig ofta kring om huruvida den som genomför undersökningen helt kan undvika att exempelvis inkorporera stereotyper, fördomar eller förutfattade meningar i sin undersökning. Detta skulle i värst fall kunna leda till att resultatet blir missvisande, eller att man bara befäster vad tidigare forskare kommit fram till inom området (Backman 1998:51). En särskild fara som ligger i användandet av idéanalys med dimensioner som analysverktyg, är också risken att de teoretiska dimensionerna tvingas på texten för att nå ett resultat. Eller att de idéer och argument vilka förekommer i analysmaterialet tänjs och omformas för att passa ihop med de dimensioner som konstruerats för verktyget (Boréus & Bergström 2005:172).

Arbete av det här slaget kan därför behöva diskuteras ur ett intersubjektivitetsperspektiv. Med det menar jag att det alltid finns en fara för att

den som analyserar och därmed tolkar empirin och teorierna, kommer fram till ett resultat som kan tänkas avvika ifrån vad någon annan skulle komma fram till. Därför är det viktigt att resultatet är öppet för diskussion liksom kritisk granskning. För att detta ska vara möjligt har jag bl.a. försökt att tydligt redogöra för de analysverktyg vilka används liksom teorierna som analysen utgår ifrån. Förhoppningen är därmed att arbetet ger just möjlighet till insyn av såväl metoden som analysen.

3 Idéteoretiska dimensioner

Som jag presenterat i uppsatsens metoddel, används två teoretiskt härledda dimensioner som analysram i arbetet: konflikten om den offentliga sfären respektive privata och konflikten mellan idéernas och närvarons politik. I avsnitt 3.1 och 3.2 diskuteras först den liberala synen på offentlig och privat sfär respektive den feministiska. Därefter följer i avsnitt 3.3 och 3.4 en diskussion om den liberala åskådningen om idéernas politik kontra feministers krav på närvaro i politiken. Slutligen sammanfattas de mest centrala konflikterna i en modell av analysverktyget (se avsnitt 3.5). Tanken med detta är att det ska fungera som en sammanfattande matris där de mest essentiella ståndpunkterna inom dimensionerna blir synliga.

3.1 Den liberala synen på offentligt respektive privat

Den tydliga åtskillnaden mellan en privat respektive offentlig sfär inom liberal teori kan härledas till ideologins centrala idéer om individens rätt till frihet. Bland annat tanken om mångfalden bland individer i samhälle ihopkopplat med varje människas rätt att själv välja, har varit en drivande kraft för att skilja det privata från det offentliga (Phillips 2006:171). Uppdelningen i en privat och en offentlig sfär har mobila egenskaper, vilket innebär att definitionen har ändrats beroende av tid och rum, men termerna används ofta för att identifiera och separera det sociala livets dimensioner från det offentliga (Bexell 2006:45). Ett sätt att formulera en liberal indelning mellan offentlig och privat sfär, är att tala om offentlighet som en plats för tolerans gentemot andra individer och grupper, medan det privata är en plats för avskildhet och frånvaro från tvång (Halldenus 2004:152).

3.1.1 Negativ respektive positiv frihet

Övergripande kan liberalismen ses som en politisk teori vilken sammankopplar begreppen frihet och rättvisa med *negativa rättigheter* (Kelly 2005:52 jfr Halldenus 2003:65)

I Isaiah Berlins (2006) text *"Two Concepts of Liberty"*, diskuteras och utvärderas begreppen *negativ frihet* och *positiv frihet*. Berlin förespråkar i sin text den negativa friheten, vilken kan definieras som friheten från tvång. Detta innebär att inget eller ingen får hindra individen från att genomföra sin vilja. Teorin om negativ frihet ger på så vis en fingervisning om att individen själv ska få styra

över stora delar av sitt liv. Positiv frihet illustreras i Berlins resonemang istället som tanken om att varje individ har kontroll över sig själv, liksom möjlighet att göra rationella gynnsamma val. En typ av frihet vilken anspelar på individens reella möjligheter att uppnå frihet (Berlin 1969:370 jfr Taylor 2006:388). En adekvat fråga vilken kan ställas till förespråkare för negativ frihet är t.ex. vilken nytta en person har av att vara fri ifrån tvång som inte har någon möjlighet att göra något meningsfullt av sin frihet (Berlin 2006:370). Berlins (2006) försvar till argument av den sorten, är att frihet - är just frihet, och inget annat. Det ska inte blandas ihop med jämlikhet, rättvisa eller kultur (Berlin 2006:371). Att liberaler företrädevis förespråkar negativ frihet har främst kommit att kritiserats därför att det utgör ett så abstrakt resonemang. Bland annat har tanken om negativ frihet därför hamnat i konflikt med bl.a. feministiska tänkares syn på frihet och rättvisa. Argumentet ligger då i att alla människor inte har samma utgångspunkt eller möjligheter i samhället, och därför räcker det inte med att praktisera frihet från tvång (Halldenus 2004:45). Teorier som bara tillåter negativa rättigheter kan bara upprätthålla de formella jämlikhetskraven. Även om exempelvis jämn fördelning inte kan ses som ett värde i sig, så menar förespråkare av positiv frihet att man bör skapa lika möjligheter för alla individer. Påpekas bör därför att några liberala teoretiker kan tänka sig att i vissa situationer inskränka negativa rättigheter, för att upprätthålla övergripande rättigheter för att alla individer ska få lika möjligheter (Halldenus 2004:72ff).

3.1.2 Relationen mellan staten och individen

I Ronald Dworkins text *"Taking rights seriously"* (2006) återspeglas liberala tankar om negativa och positiva frihet, då relationen mellan staten och individen diskuteras. Sett utifrån en situation där det råder åsiktsdelningar inom den politiska sfären, är det i praktiken staten som har makt att definiera vilka individens rättigheter är (Dworkin 2006:289). Men lagar och direktiv från staten kan bara legitimeras genom att stat och myndigheter utgår ifrån och respekterar de individuella rättigheterna (ibid:301). Individen har moraliska rättigheter vilka är okränkbara, och vilka staten inte får kränka (ibid:289 jfr Berlin 2006:370). Staten bör därför i de flesta situationer utgå ifrån vad som är mest rättvist för individen, även om det innebär ett visst avbrott från den vanliga hållningen liksom verkningkraften i handlandet. Bara i mycket extrema fall, kan det vara legitimt att i första hand värdesätta ett fördelaktigt resultat för den stora gruppen individer och inskränka individens frihet för att uppnå rättvisa eller jämlikhet (Kelly 2005:53). Men i de allra flesta fall ska istället individens rättigheter skyddas (Dworkin 2006:288f). Stat och myndigheter kan inte förvänta sig respekt och förtroende för sin politik och sina regler, om de i sin tur inte visar individen respekt för individens grundläggande rätt till fritt handlande (Dworkin 2006:301). Huvudsakligen kan liberalismen tolkas som en ideologi där relationen mellan individen och staten karaktäriseras av ett minimum av kontrakt, med tydlig enfaset på individen och dess frihet (Dworkin 2006:301) Och staten ska därför bara i

undantagsfall praktisera positiva rättigheter genom exempelvis korrigerande av orättvisor.

3.2 Feministisk kritik av åtskillnaden mellan offentligt och privat

Medan liberaler värnar om rätten till den privata sfären och frihet från tvång (Berlin 2006:370), vill feminister snarare rita om den rådande kartan mellan offentligt och privat. Problem och orättvisor vilka tidigare förpassats till den privata sfären, måste politiseras genom att de initieras i den offentliga sfären (Dietz 1998:49 jfr Benhabib 1998:66ff). Enligt feministisk teori, börjar all förändring med en omdefiniering av frågor vilka tidigare betraktats som privata, icke-offentliga eller icke-politiska (Benhabib 1998:77). Man menar att samhället har delats in i en offentlig respektive privat sfär, en indelning vilken missgynnat vissa grupper av människor. Makten och ekonomin förknippas med den offentliga sfären, medan privatlivet, hemmet och familjen representerar den privata sfären (Dean 1992:125). En indelning av attribut vilken företräddelsevis skapats av män enligt feminister (Walby i Bailey 2005:388 jfr Young 2006:250:Moller-Okin 1998²).

Ytterligare en brist är att den liberala demokratimodellen upprätthåller distinktionerna mellan offentligt och privat inom politiken menar feminister. Genom att bara ge berättigande till institutionell politik och därmed negligera andra former av politisk aktivitet, skapas en tydlig gräns mellan vad som är offentlig politik och vad som inte är det. Detta leder inte bara till exkludering, utan också uttunnande av politiken. Medborgarna i den liberala staten tröttnar så småningom på att sakna inflytande och drar sig undan till det privata (Benhabib 1998:78f). Ett synsätt som även Anne Phillips (2006) delar, och menar bara kan lösas genom nya former av demokratisk organisation. Istället för att förpassa frågor om skillnader mellan grupper till den privata sfären, och förlita sig på tolerans mellan människor, borde den offentliga sfären utvidgas. Ett medel för att uppnå ett jämlikare och jämställdare samhälle är kravet på erkännande liksom närvaro. Två kriterier vilka måste infrias för att ett samhälle ska kunna kalla sig sant demokratiskt (Phillips 2006:174).

Feministisk teori fokuserar med andra ord inte enbart på konflikten mellan offentligt och privat, i bemärkelsen att problem associerade med hemmet och privatlivet måste politiseras. Det finns också tankar om att det politiska livet måste hitta nya former än den liberala representativa modellen, vilken ses som en bidragande faktor till orättvisor.

Två avsikter med upplösandet av indelningen mellan offentligt och privat kan på så vis utläsas inom feminismen: (1) att lösgöra frågor vilka förknippats med

---

² Sidnummer saknas i artikeln.

den privata sfären och politisera dessa genom att för över dem till den offentliga (Dale & Foster 1986:41f). (2) upplösandet av den traditionella politiska indelningen mellan sfärerna för att möjliggöra nya former av politiska deltagande (Benhabib 1998:78f jfr Young 1989:249ff:Phillips 2006:174).

3.2.1 Feminismens syn på relationen med staten

Om liberalismens syn på relationen mellan individen och staten kan karaktäriseras som ett minimum av kontrakt, med tydlig emphasis på individen och dess frihet (Dworkin 1970:301), så har feminismen ett något annorlunda synsätt. Staten ska exempelvis praktisera positiva rättigheter genom att korrigerera orättvisor och skydda grupper, liksom individer, genom t.ex. lagstiftning (Moller-Okin 2002:587). Staten sett ur ett välfärdsperspektiv spelar också en central roll för den feministiska rörelsen. Inte bara är det en stor arbetsgivare för kvinnor, faktumet att kvinnor utgör en stor del av den samhällsgruppen med lägst inkomster har också knutit dem närmare varandra (Pateman 1998:244 jfr Oskarson & Wägnerud i Eduards 2005:25). Detta betyder inte att välfärdstaten och statsmakten inte kommit att kritiseras av feminister. Flertalet feminister utgår ifrån tanken att det råder en patriarkal samhällsordning, där också statsmakten är en hierarkisk instans präglad av manlig dominans och strävan efter makt (Young 2006:250 jfr Larsson 2006:165). Några feministiska teoretiker menar därför att skapandet av välfärdsamhället också har haft effekten av att nya sätt att utöva makt över missgynnade grupper uppkommit (Pateman 1998:241ff). En kritik som inte ska förväxlas med den vilken företrädelsevis liberaler och konservativa riktat mot välfärdstaten, och dess effekter i form av beroende och därmed försvagande av individen (Fraser & Gordon 2006:599).

3.3 Den liberala tanken om idéernas politik

Politik utifrån idéer bygger på tanken om att människor enas kring resonemang utifrån sociala skillnader, där vem som får politiskt inflytandet beror på hur många andra som övertalas att omfatta dessa specifika övertygelser (Phillips 2000:53). Konkret kan tanken om en idéernas politik beskrivas som vad som representeras i form av policies, preferenser och idéer inom politiken (Phillips 2000:15).

Den liberala demokratimodellen med sina mekanismer i form av representativitet och ansvarsutkrävande utgår ifrån jämlikhetsprincipen *en man - en röst*. Även om alla människor inte praktiskt kan delta i politiken, så ska det finnas möjlighet att välja de representanter vilka ska framföra de idéer som väljarna sympatiserar med. Genom att alla individer ges möjlighet att välja sina representanter utifrån idéer, är tanken att samhällets mångfald också ska avspeglas i de representativa församlingarna. Ansvarsmekanismen ska då fungera som en garanti för att politikerna verkligen framför de idéer vilka de gjort anspråk på

att representera (Phillips 2000:15f). Att praktisera proportionella val, vilket vi t.ex. gör i Sverige³ istället för majoritetsval, kan fungera som en säkerhetsventil för att även partier vilka representerar små grupper av väljare ska få en möjlighet att ta sig in i politiska församlingar. Men principen kan också ha motsatt effekt genom att den utestänger åsikter vilka anses ha alltför få anhängare (Sunstein 2006:139). Kritiker av modellen menar att även om systemet är tänkt att skapa mångfald genom sina mekanismer, finns det inga reella garantier till att det ger ett lika urval av befolkningen i representativa församlingar. Däremellan ligger strukturella hinder vilka försvårar för vissa grupper att utnyttja sin rättighet till politiskt deltagande (Phillips 2000:47ff).

Det är här som den huvudsakliga konflikten mellan förespråkande av idéer genom representation och kravet på närvaro ligger. Kravet som feminismen ställer är att människor ifrån alla samhällsgrupper ska ha möjlighet och närvara i politiken. Det räcker inte bara med att praktisera representation av idéer, eftersom det utestänger vissa grupper från politiken (Eduards 2005:46 jfr Phillips 2000:54ff).

3.3.1 Tolerans istället för grupprättigheter

I utvecklingen av moderna liberala demokratier har vissa mönster kunnat iakttas. Gruppbehov som uppstår genom exkludering från de allmänna politiska instanserna, har i vissa fall upphävts genom statliga ingripanden. Den offentliga sfären har på så vis blivit ett mycket viktigt spelrum för intressegrupper vilka vill få sina krav uppfyllda (Habermas 1964:115).

Ett möjligt tillvägagångssätt för att göra plats för underrepresenterade grupper inom politiken kan vara att praktisera kvotering. En metod vilken innebär att man praktiserar positiva rättigheter. Empirisk kritik emot kvotering inom svensk politik, och även näringslivet, har framförts med varierande argument. Man menar bl.a. att jämn fördelning mellan könen ska ske genom könsneutrala åtgärder och utan tvång. Omfördelning av poster inom politiken måste istället ske på frivillig basis. Inte heller får åtgärderna stå i vägen för det befintliga demokratiska förhållningssättet (SOU 1987:19, s17 i Eduards 2005:49). Det går alltså att dra tydliga paralleller mellan de empiriska argumenten från den svenska demokratikontexten och de liberala premisser för representation av idéer. Tydligt i exemplet av den svenska kritiken emot könskvotering, är att man föredrar att förlita sig på konstitutionell jämlikhet liksom individens frihet ifrån tvång.

Liberaler föredrar just att se frågan om gruppidentiteter och -rättigheter utifrån institutionella överenskommelser liksom tolerans (Kelly 2005:144), och ofta beskrivs just tolerans som ett av liberalismens kärnbegrepp (Shorten 2005:275 jfr Jones 2006:607). I dagens multikulturella samhällen, har också idén om tolerans kommit att aktualiseras (Shorten 2005:275). Framför allt frågor knutna till

---

³ Sunstein (1991) använder begreppet ” *Proporntional representation [...] in it's Western European Form*” (s.139).

religiösa grupper kultur och seder har kommit att sätta konflikten mellan tolerans och grupprättigheter på dagordningen, men även kvinnor som grupp och deras situation i samhället har lyfts fram som en kontroversiell utmaning (Parekti i Shorten 2005:277f). Feministiska forskare har bl.a. kommit att kritisera idéer vilka inte tar hänsyn till förtrycket inom familjen, utan istället bara berör de yttre kulturella kontroverserna i sammanhanget (Moller-Okin 1998⁴).

Att undvika kontroverser mellan grupper, genom att inte erkänna specifika grupprättigheter utan istället förlita sig på tolerans, har speciellt kritiserats med argumentet att begreppet tolerans indikerar att man i grunden misstycker (Phillips, 2006:174). Annan kritik som formulerats är att man genom tolerans ger sitt tysta medgivande till orättvisor och lidande (Shorten 2005:276).

Värt att notera är dock att det bland liberala teoretiker också finns de som kan tänka sig att ge grupper specifika rättigheter i vissa situationer. Exempelvis liberalen Will Kymlicka (2006) har utvecklat idéer vilka lägger betoning på grupper som kan knytas till etniska eller territoriella konfliktsituationer (Kymlicka 2006:326). Även om det förekommer försvårande omständigheter, så accepterar Kymlicka att vissa grupper ställer krav på rättigheter. Både då det handlar om missgynnade grupper vilka kräver korrigerande av orättvisor och grupper vilka uppkommit genom historiskt feudala gränsdagningar (ibid:337). Resonemanget utgör på så vis ett exemplifierande av avvikande inom den liberala teorin som vanligen istället utgår ifrån alla individers lika rättigheter. Kymlikas argument för grupp-specifika rättigheter i vissa situationer, är att dessa ska främja jämlikheten i samhället liksom främja den kulturella mångfalden där det råder en dominerande kulturnorm (ibid:341).

3.4 Feministers krav på närvaro i politiken

Den liberala demokratimodellen deklamerar tydligt att politisk jämlikhet och pluralism uppnås genom representation av idéer (Dahl 1979:109:116). Men länkningsen mellan den politiska idén och vem som representerar den är inte helt betydelselöst, menar kritiker av det representativa systemet. Problemet har på så vis inriktats på *vem* som representerar *vem*. Alla människor har inte samma erfarenheter och behov, och frågan om vem som faktiskt är närvarande vid utformningen av idéerna liksom beslutsfattandet anses därför viktigt (Phillips 2006: 173f).

Konflikten mellan idéernas politik och kravet på närvaro, bottnar i problemet att den representativa modellen utestänger marginaliserade grupper. Kritiker menar att kvinnor och andra grupper resurser i form av skilda erfarenheter på så vis slösas bort. Ett annat argument är tanken om att olika grupper har sina egna

---

⁴ Sidnummer saknas i artikeln.

intressen och visioner vilka inte får genomslag om de representeras av någon annan har framförts som ett argument (Eduards 2005:46).

3.4.1 Argumenten för närvaro i politiken

Ett argument för närvaro, vilket ibland refereras till som symbolisk representation, innebär att tidigare uteslutna grupper inkluderas i de representativa församlingarna. Målet är då att uppnå en nödvändig inkludering även om detta inte resulterar i påtagliga förändringar i den politik som bedrivs eller de beslut som fattas. Ytterligare argument som kopplas till denna form av införlivande i representationen är att det gör politiska institutioner mera legitima, och synligt representativa. Anne Phillips (2000) menar dock att detta är ett skenargument, eller i alla fall ett företrädevis pragmatiskt argument, vilket är lätt att rikta mot dem som intar en reaktionär hållning emot förändringar i representationen. Argumentering för en jämställd eller lika fördelad närvaro handlar inte om att göra liberala demokratier stabilare eller att förhindra offensiva reaktioner från underrepresenterade. Istället är det en offentlig bekräftelse på lika värde, vilket ska ses som det första och riktiga argumentet för närvaro i politiken. Förklaringen till detta ligger i de samhälleliga förändringar vilka gjort identitetsbegreppet mera diffust och därmed mera problematiskt. Inte av skälet att identitet idag anses mindre viktigt, utan snarare tvärtom. Erkännande av identiteten har kommit att bli alltmer viktigt inte minst för att visa på att man har lika mycket värde som andra. Avsaknad av erkännande kan upplevas som en form av förtyck. Erkännande genom inkludering i det politiska rummet har på så vis blivit en bekräftelse på lika värde offentligt (Phillips 2000:54-55).

Ett annat argument som framförs för närvaro inom politiken, är att marginaliserade grupper behöver mera aggressiva förespråkare inom politiken. Inte för att det inte finns exempel på befintliga politiker och partier vilka förespråkade och implementerat policies och program för missgynnade grupper. Argumentet ligger snarare i att dessa missgynnade människor själva är den mest lämpliga grupp att utforma och leda beslutsfattandet för en förändrande politik. Kärnan till argumentet ligger här dels i att det bara är individer från de missgynnade grupperna som kan skapa reella förändringar inom politiken genom att lyfta fram nya problem och ämnen. Dessutom anses deras närvaro vara nödvändig för att beslut väl ska fattas i de politiska församlingarna. I den situationen anses det som ofördelaktigt att helt förlita sig på de representanter vilka inte tillhör de missgynnade grupperna (Phillips 2000:58-59).

Det finns också tankar om att angelägenheter vilka ännu inte har nått den politiska dagordningen, bara kommer att framföras genom närvaro. Det finns problem och åsikter vilka riskerar att aldrig ens bli formulerade och upplyfta i det politiska rummet om de berörda grupperna inte finns representerade genom närvaro. Faktumet att människor väljer mellan de färdiga politiska förslag som presenteras för dem, genom att utnyttja sin rösträtt, ger inga garantier för en förändrande politik. Systemet anses på så vis hindra att nya förslag tas upp på den politiska dagordningen genom att marginaliserade grupper hindras ifrån att

formulera de politiska förslagen. Bara verklig närvaro kan garantera att frågor vilka faktiskt berör alla grupper formuleras och blir föremål för beslutsfattande (Phillips 2000:59-60). När det handlar om underrepresentation av kvinnor som grupp inom politiska församlingar, har detta inte minst visat sig genom att män och kvinnor har olika uppfattningar om vilka politiska frågor som är viktiga, liksom hur politiska problem ska lösas. Därför anses detta vara ett starkt argument till varför kvinnliga väljare behöver kvinnliga representanter för att nå politiskt genomslag inom sina intresseområden (Oskarsson & Wägnerud i Eduards 2005:25f).

3.4.2 Feministiska idéer om organisation

Resultatet av människors frigörande och kamp för lika rättigheter som medborgare i liberala demokratier, har inte alltid fått den effekten som många förutsatt. Det finns fortfarande grupper i samhället vilka förtrycks liksom exkluderas från politiken. Även om alla medborgare formellt har möjlighet att delta i politiska sammanslutningar, förblir vissa grupper orepresenterade (Young 2006:248:252). Ett sätt att nå representation i politiska församlingar är att organisera sig utifrån grupperns gemensamma angelägenheter, ett politiskt organisationssätt som skiljer sig ifrån den liberala. Att kvinnor går samman i grupper och organiserar sina krav kan ses som en följd av upplevelsen av exkludering liksom underordnad (Eduards 2005:64f). Dels kan kvinnors organisering tolkas som en reaktion på att den liberala representativa modellen brister i sitt syfte att skapa en pluralistisk politik, och det kan också ses som en effekt att det förekommer direkta orättvisor mot kvinnor som grupp vilka man är angelägna om att förändra (ibid:144). Utgångspunkten för kvinnors organisering som grupp är tanken om en existerande åtskillnad mellan manligt och kvinnligt, där det manliga ses som allmänt och överordnat, medan det kvinnliga ses som specifikt och underordnat. Ett resultat av att kvinnor systematiskt utesluts kollektivt genom underordnande, är därmed just det kollektiva handlandet (Eduards 2005:64).

Genom att argumentera för grupperns rättigheter till närvaro i politiken, har feminister dock hamnat i något av ett dilemma. Samtidigt som flera argument tydliggjorts där man talar om vikten av närvaro av kvinnor som grupp inom politiken, så betonar samtida feminism starkt att det existerar skillnader mellan kvinnor (Phillips 2000:72). Ur ett essentialistiskt synsätt skulle man hävda att kvinnor utgör en homogen grupp där varje deltagare delar samma erfarenheter, och därför också kan representeras av vilken annan kvinna som helst. Feminister har dock kommit att kritisera och förkasta ett sådant synsätt därför att det utesluter systematiserade skillnader liksom orättvisor mellan olika kvinnor (Eduards 2005:23 jfr Phillips 2006:176).

3.5 Sammanfattande analysmodell

Med tanke på att det funnits anledning att diskutera ett flertal ståndpunkter inom de olika dimensionerna, kan det vara lämpligt att sammanfatta de mest essentiella idéerna i en förenklad analysmodell. Huvudsyftet med detta är att tydligt klargöra vad som utgör de mest centrala konflikterna mellan de liberala respektive feministiska idéerna inför analysen av debatten.

	<i>Dimension 1</i> Konflikten om indelningen av en offentlig respektive privat sfär	<i>Dimension 2</i> Konflikten mellan idéernas och närvarons politik
Liberala idéer	<ul style="list-style-type: none"> • Praktiserande av negativ frihet/rättigheter • Fokus på individen och hennes rättigheter • Maximum av privat sfär/ minimum av statlig makt 	<ul style="list-style-type: none"> • Politisk organisation utifrån representation av idéer • Tolerans • Emot grupprättigheter
Feministiska idéer	<ul style="list-style-type: none"> • Praktiserande av positiv frihet/rättigheter • Ny gränsdragning mellan offentlig och privat sfär 	<ul style="list-style-type: none"> • Krav på närvaro för alla grupper inom politiken • Politisk organisation utifrån angelägenheter • För grupprättigheter

Figur 2 Sammanfattande modell av analysverktygets dimensioner.

4 Idéanalys av debatten kring Feministiskt initiativ

4.1 Den liberala modellens ideal

Tydligt i debatten om ett feministiskt parti är att det finns en konflikt i sättet att se på hur politik bör organiseras. Liberaler föredrar representation av idéer, där individen själv är fri att välja det partialalternativ som stämmer bäst överens med de egna åsikterna (Phillips 2000:53). Ett feministiskt parti vilket utgår ifrån tanken om manlig överordnad i så väl samhället som politiken utmanar på så sätt den traditionella bilden av hur politik ska organiseras. Med tanken om att alla gruppers närvaro har betydelse för politikens innehåll, passar det inte riktigt in i den liberala demokratimodellen. En del av debatten har därför handlat just om att Feministiskt initiativs upplevs som avvikande ifrån den traditionella partibilden. I det här avsnittet kommer därför först liberal kritik mot Feministiskt initiativs bristande idépolitik att analyseras. Därefter följer ett avsnitt vilket berör diskussionen om premisserna för kvinnors närvaro i politiken. Som en sista del i avsnittet belyses också den del av konflikten vilken centrerar kring synen på positiva grupprättigheter.

4.1.1 Politik ska bygga på idéer

Tanken om att politik ska utgå ifrån delade idéer är ett flitigt förekommande argument i debatten emot ett feministiskt parti. Framför allt är det bilden av att det är gruppstillhörighet i form av kön som skapar väljarunderlaget vilket man är kritisk till, eftersom detta antas betyda att man saknar gemensamma åsikter om hur politiken ska utformas i sakfrågor:

” [...] Könstillhörigheten är för bred och allmän för att kunna bilda utgångspunkt för ett partis politik. Den säger ingenting om skatter, regionalpolitik, kulturfrågor, skadliga utsläpp, stadsplanering, investeringar, energipolitik med mera, med mera av alla de områden där politiska avgöranden fälls efter ideologi och intresse [...] (Ur DN 05-03-04).

Konflikten mellan idéernas politik och politik utifrån de närvarandes intressen är här tydlig. Man menar att politik måste utgå ifrån att människor väljer parti utifrån vilka politiska idéer de står för. Det är det som ska ena väljarna, inte

grupptillhörighet eller angelägenheter. Artikelns huvudfokus är på så sätt tydlig. Motsatsen till politik utifrån idéer formuleras som könstillhörighet. Detta kan tolkas som ett medvetet, eller kanske omedvetet, sätt att framföra feministisk organisation som essentialistiskt. Kvinnor antas organisera sina politiska intressen därför att de är just kvinnor. Ett resonemang som bl.a. feministiska teoretiker valt att förkasta. Det är inte den gemensamma könstillhörigheten som ska ses som grunden för kvinnors gemensamma handlande. Istället är det systematiska uteslutandet av kvinnor inom politiken vilket skapar kollektivt handlande (Eduards 2005:64).

Ett annat problem som nästa artikel tar upp är att feminismen antas utgå ifrån en enda fråga. Här tydliggörs att feminism därför inte är en lämplig utgångspunkt för partipolitik. Möjligtvis kan man organisera feministiska åsikter i lobbyorganisationer eller ideella nätverk, men det är inte hållbart inom den representativa demokratin. Problemet anses här liksom i den förra artikeln ligga i att man saknar gemensamma idéer för hur man ska lösa politiska frågor utöver jämställdheten:

”[...] feminismen måste gå i koalition med andra ideologier om den ska överleva som partipolitiskt projekt [...]. Fast med vilka i så fall? På den punkten har Fi hittills mörkat. En ideell förening eller lobbyorganisation kan envetet hålla fast vid sin fråga och bortse ifrån andra. Det kan inte ett parti. Varken när politikens bredd av vardagsfrågor kommer upp i riksdagen eller en statsminister ska utses finns någon neutral position.” (Ur DN 05-05-21).

Lösningen som man ser det är att den feministiska ideologin måste gå samman med andra ideologier för att kunna fungera. Feminism framställs på så vis inte som en fullständig ideologi, utan snarare som ett perspektiv vilket kan appliceras på andra ideologier. Ett förhållningssätt som praktiseras inom svensk politik idag. Man för den feministiska frågan lite vid sidan av den ordinarie politiken, i form av ett perspektiv eller i form av isolerade jämställdhetsfrågor. Förklaringen till ett sådant förhållningssätt har sin grund i den liberala tanken om lika frihet och rättvisa för alla individer. Fördelningssättet är svensk politik den jämnaste i världen mellan kvinnor och män. Problemet som kvinnor inom politiken upplever ligger istället i att kvinnor har svårt att nå inflytande och gehör för frågor som de vill föra fram (Eduards 2005:31f). Feminister menar att det finns orättvisor inom flera områden vilka inte påverkats av den formella jämlikheten. För att uppnå förändring kräver Feministiskt initiativ ett annorlunda förhållningssätt. De människor vilka berörs av orättvisor måste själva närvara i politiken. Och för att nå dit krävs partipolitisk organisation (www.feministisktinitiativ.se/politik). Bara genom verklig närvaro kan de politiska förslagen komma att spegla väljarnas verkliga behov och intressen. Idépolitik genom representation anses inte ha samma genomslag, bl.a. med motiveringen att man väljer mellan färdiga politiska förslag (Phillips 2000:59f). Ett synsätt vilket skiljer sig markant ifrån de liberala tankarna om att politik ska bygga på representation av idéer, en åsiktsdelning vilken ständigt återkommer i debatten.

I en annan artikel tydliggörs åsikten om att traditionell idépolitik är det enda möjliga sättet att bedriva politik:

”Feministiskt initiativ är ett parti och ska därför granskas som ett parti. Det är inte vad partiet vill göra utan hur som är det intressanta [...] vilket samhälle man vill ha i framtiden, är det minst intressanta. Det finns inte ett parti som vill ha mer orättvisa, sämre miljö eller mer ojämlikhet mellan könen. [...] vilka politiska förändringar man vill genomföra [...] hittar man de verkliga politiska skillnaderna. Varje väljare som vill bilda sig en uppfattning om vad som skiljer det ena partiet från det andra [...]. (Ur DN 06-04-03)

Tolkningen av den här artikeln är att man vill vara tydlig med att Feministiskt initiativ inte kommer att få någon mildare behandling även om de avviker ifrån den traditionella partimodellen. Politik ska handla om innehåll i form av idéer vilka väljarna kan granska och jämföra, för att sedan välja att visa sina sympatier med. Kritiken emot Feministiskt initiativ ligger såvida i att de upplevs ”vilja göra” saker, till skillnad ifrån att tala om ”hur man ska göra” för att uppnå ett visst politiskt mål. På så vis framställs den feministiska politiken inte bara som fattig på idéer, utan också som rent utopisk.

4.1.2 Feministiskt initiativ: en fråga om närvaro?

När det handlar om kvinnor som grupp inom svensk politik har speciella problem uppmärksamats av forskare. Det handlar inte om att kvinnor inte finns representerade rent fysiskt. Istället är det frågor kring hur själva politiken ser ut som uppmärksamats: är *den* representativ för både kvinnor och män? Eller är den politiska dagordningen enhanda styrd av män:

”Visserligen har Sverige en stark politisk kvinnorepresentation – hälften/hälften har blivit mall från regeringen och nedåt. Och visserligen har statsvetare funnit skillnader i politiken i kommuner med stor respektive mindre andel i kommunfullmäktige – större insatser på traditionellt kvinnliga intresseområden som barnomsorg t.ex. – men någon avgörande förändring har inte skett. Den politiska statusskalan är i stort densamma med ekonomi högst upp och kultur längst ned. [...]”. (Ur DN 2003-03-08)

Här lyfts ett problem med den liberala demokratimodellen utifrån representation fram. Även om kvinnorna rent fysiskt är närvarande, så avspeglar sig detta inte i politiken. Istället är det de traditionella mansfrågorna som dominerar dagordningen. Här ligger därför själva grundidén med närvaro av grupper i politiken. Att *vem* som representerar *vem* har betydelse, inte minst för politikens innehåll. Kvinnor inom partier som utgår ifrån idépolitik har hamnat i en situation där idéerna blir mer framträdande än betydelsen deras faktiska närvaro. Tanken med ett feministiskt parti är att kunna praktisera idén med närvaro tydligare. Att personlig erfarenhet faktiskt har betydelse för hur politiken utformas. Något som även opinionen mot ett feministiskt parti tror skulle komma att påverka:

”Även om Feministisk teori inte precis är lättillgänglig borde partiet inte få några svårigheter att formulera konkreta ståndpunkter. En välgrundad gissning är att de kommer att gälla offentlig sektor, arbetslivet, föräldraansvaret, rättsväsendet”. (Ur DN 05-04-05).

Antagandet ligger här i att ett feministiskt parti skulle utgå ifrån sin väljargrups särintresse, och att politiken skulle utformas därefter. Formulerat på det här sättet, framstår det som tolkningsbart att man implicit godtar tanken på att det *vem* som representerar *vem* har betydelse. Kopplingen framstår som ganska klar att det rör sig om ett parti där frågor vilka berör kvinnor kommer att hamna högt upp på dagordningen. Kanske är tanken bakom artikeln att vara kritisk emot en sådan politik, men ändå sker här något slags avslöjande om att delade angelägenheter kan bidra till en politisk dagordning vilken tydligare speglar väljarnas intressen.

Men det finns också sidor av debatten vilka kritiskt speglar problem som kan uppstå. Frågor som helt enkelt skulle kunna skapa splittring inom partiet därför att väljarnas erfarenheter och viljor inte går hand i hand med den politik som Feministiskt initiativ antas vilja driva:

”Första steget för ett nätverk blir att enas om några politiska förslag. Idag finns inte ett enda. Och risken för slitningar är stor. Exempel: kvoterad föräldraförsäkring, som är en hjärtefråga för Gudrun Schyman, men troligen inte för lågavlönade kvinnor med slitiga jobb som betraktar lång barnledighet som ett av sina få privilegier”. (Ur Expressen 05-04-04).

Förslaget om en kvoterad föräldraförsäkring är ett aktuellt ämne vilket skapat debatt inom svensk politik. Vilket parti det än är som väljer att ställa sig bakom en lagreglering för att få föräldrar att dela lika på barnledighet, kan vänta sig motstånd ifrån opinion såväl som väljare. Kvotering av föräldraförsäkring ter sig som en särskilt komplex fråga, inte minst därför att det är en fråga om att begränsa mäns frihet.

Vad som också utpekats som svårt i fallet Feministiskt initiativ, är att deras väljarstöd kan tänkas komma ifrån kvinnor vilka har låga inkomster och mindre inspirerande arbeten. Åtminstone i förhållande till partier vilka troligen inte skulle ställa sig bakom ett förslag om kvoterad föräldraförsäkring. På så vis synliggörs att det kan förekomma en konflikt i ett parti vilket gärna vill göra gällande att erfarenhet och närvaro är av yttersta vikt för att politiken som bedrivs ska återge väljarnas intressen. Och frågan riktas då snarare in på om det kan vara legitimt att praktisera positiva rättigheter (genom lagstiftning och föräldraförsäkring), för att på lång sikt uppnå sitt mål i form av absolut jämlikhet och rättvisa mellan könen.

Ytterligare en reflektion är att man genom att peka på att partiet kommer att attrahera lågavlönade kvinnor, är att man vill omskriva könsskillnader till en klassfråga. En idé vilken utgör svenska politikens tolkningsram generellt sett idag (Eduards 2005:28).

4.1.3 Motståndet mot särbehandling av grupper

En tredje fråga vilken kan kopplas till konflikten mellan idéernas och närvarons politik, är frågan om grupprättigheter. Generellt sett motsätter sig liberal teorin tanken om positiv särbehandling av grupper, och man föredrar istället att förlita sig på pluralism genom tolerans. Feminister däremot tycker att det kan vara nödvändigt att ibland ge marginaliserade grupper rättigheter. I den aktuella debatten har framför idén om grupprättigheter reproducerats som tre politiska frågor: särbehandling av kvinnor som grupp genom statligt övervakad lönekorrigerings och kvotering inom (politiken) och näringslivet. Och slutligen motståndet mot att peka ut män som grupp.

”Jämställda lönesättningar måste eftersträvas. Det råder det bred enighet om men däremot inte om hur det ska uppnås. Igår stod det klart att Feministiskt initiativ, står för ett mindre genomtänkt sätt. Partiets [...] föreslog att staten skall gå in och korrigera diskriminerande löneskillnader. En särskild arbetsvärderingskommitté skall inrättas. Den skall utforma mallar för lönesättning i såväl privat som offentlig sektor. De företag som sedan inte håller sig till mallarna skall kunna hotas av näringsförbud. [...] Lönesättning har sedan länge varit en fråga för arbetsmarknadens parter i Sverige. Så ska det också förbli. Staten skulle göra löntagarna en ordentlig björntjänst om man dikterade lönenivåerna. [...] Vad är statliga mallar för lönesättningen annat än en försvagning av avtalsfriheten? [...]”. (Ur Sydsvenskan 06-03-24).

Här framför två argument emot statlig lönekorrigerings. Det första handlar om att man inte ska låta staten korrigera ojämlikheter mellan mäns och kvinnors löner. Detta kan tolkas som motviljan att praktisera positiva grupprättigheter. Konkret handlar förslaget om att kvinnors löner kollektivt ska lyftas upp till männens nivå. En annan sida som också kan utläsas av artikeln är motviljan i att staten ska korrigera löneskillnader på en marknad vilken antas kunna sköta sig själv. Man talar om vikten av avtalsfrihet. En idé vilken kan härledas till liberala tankar om rätten till en privat sfär liksom en fri marknad.

En annan fråga vilken behandlar konflikten om gruppers rättigheters vara eller icke vara, är kvotering. Framför allt har frågan aktualiserats i debatten därför att Feministiskt initiativ antas kräva kvotering av kvinnor inom bl.a. näringslivet. Här har dock ledarskribenten valt att problematisera utifrån sin egen yrkeskontext:

”Fem av sju artiklar på DN Debatt denna vecka har skrivits av kvinnor. Över 70%. [...] En medveten strategi att lyfta fram kvinnliga skribenter, gissar du. Ett ärofullt försök att bryta den manliga dominansen på debattscenen? Inte alls. Snarare en ren slump [...] Jag tror nämligen inte på kvoteringsjournalistiken. Om kön och inte kvalitet avgör en enda publicering på DN Debatt så drabbas alla texter. Misstankar uppkommer så lätt, sprids så fort: ”Det vet man väl varför den texten blev publicerad...” Kvoteringar skadar därför alltid den inkvoterade gruppen [...] Och vad säger egentligen uppgiften att 70 procent av skribenterna är kvinnor? Är det nödvändigtvis sämre

än att det vore 50-50? Eller bättre? Eller vad?" [...] I detta fall har siffrorna påverkats av att DN Debatt utgjort skådeplats för Feministiskt initiativ [...]" (ur DN 03-10-15).

Empiriska argument som framförts emot kvotering, har varit att jämställdhet ska uppnås genom könsneutrala åtgärder, och det får inte ske genom att andra demokratiska principer negligeras och det ska då ske frivilligt (Eduards, 2005:49). I artikeln lyfts framför allt ett motargument till kvotering fram, det antas hindra kvalitén på arbetet. Ett argument vilket kan jämföras med det som i tidigare debatter formuleras som frågan om kompetens. Rättvis fördelning har ingen betydelse, det är kvaliteten (kompetensen) i det som åstadkoms som är av betydelse. Kvotering leder till att det uppstår frågor kring huruvida den som kvoterats in i ett sammanhang verkligen har den rätta kompetensen. Ett argument som inom feministisk teori beskrivs som skenargument från män, eftersom deras kompetens aldrig ifrågasätts. Det finns helt enkelt inga garantier för att kompetens är det mest avgörande för vem som ska representera inom demokratisystemet även om man inte tillämpar kvotering (Eduards 2005:50).

En sista fråga som kommit att aktualiseras i debatten kring ett feministiskt parti och dess politik, är frågan om män kan antas ha något kollektivt ansvar. Om man tycker det så innebär det också att män kollektiviseras som grupp:

"I dagens rättsorning kan män inte göras kollektivt ansvariga för enskilda mäns handlingar, lika lite som kurder kan påföras ett kollektivt ansvar för enskilda kurders självpåtagna rätt att mörda sina döttrar för att de umgås med fel sorts män. Opinionsbildning, privat såväl som organiserad, mot all sorts våld är däremot både berömvärdt och önskvärdt [...] Men den radikala feminismen vill gå längre än så. Den vill upphöja genusteorin till rättsordning och skruvar upp sina teser till allmän världsförklaring, den enda och rätta. Planerna på ett feministiskt parti är därför inte förvånande [...] Det finns bara en feminism, dess uttolkare är akademiska genusteoretiker och dess profet – Gudrun Schyman". (Ur DN 04-12-04).

Rent idémässigt kan man förstås tolka debattinlägget som ett liberalt ställningstagande emot särbehandling av grupper. Inte bara när det gäller att tillskansa sig rättigheter vilka kan gynna grupper ställer sig liberaler tvekan. I debattinlägget anspelar man på s.k. hedersrelaterat våld, ett resonemang vilket för tankarna till det liberala kärnbegreppet tolerans genom att kulturella skillnader lyfts fram. Budskapet är att det bara är individers handlande som kan skuldbeläggas. En implicit tolkning är att tolerans ska praktiseras gentemot grupper, därför att de består av en mångfald av individer. Bara individens egna handlingar ska bedömas, och då genom rättvisa institutioner.

Men artikeln speglar också ett förhållningsätt vilket bl.a. Maud Eduards uppmärksammar i sin bok *Förbjuden handling* (2005), mäns motvilja till kollektivisering av skuld. Att tala om män som en grupp vilken förtrycker kvinnor genom t.ex. våld, väcker ofta starka reaktioner (Eduards 2005:111:188). Ett resonemang vilket stämmer väl överens med artikelns budskap. Möjligen kan män välja att ta ansvar, vilket lyfts fram i texten genom att man menar att

opinionsbildning är både berömvärdt och önskvärdt. Men att peka ut män som gemensamt ansvariga för orättvisor är fel, och ses som ett radikalfeministiskt hot.

4.2 Vilka frågor är egentligen politiska?

När det handlar om konflikten mellan vad som ska tillhöra den offentliga sfären respektive den privata, har jag valt att dela in analysen i två delar. Den första berör frågan om ett feministiskt parti och dess politik ska initieras på dagordningen i den offentliga sfären. Debatten har här centrerat kring att försöka bortdefiniera ett feministiskt parti och de frågor som man velat föra fram. Inom den etablerad politiken finns tendenser till motstånd mot nya politiska former. Det finns en vilja att utestänga frågor liksom nya organisationsformer vilka kan tänkas störa det invanda (Eduards 2005:65). Jag menar därför att frågan om ett feministiskt parti med en annorlunda organisationsform och krav på ändrad dagordning möter motstånd då man försöker initiera sig i den offentlig politiska sfären.

Ett feministiskt parti har i debatten också setts som en utmaning emot individens fria rättigheter. Några debattartiklar har som vi sett tidigare, behandlat frågan om en kvoterad föräldraförsäkring. Men också frågan om reglering av kvinnors löner på arbetsmarknaden har lyfts fram. Två frågor vilka illustrerar dragkampen mellan problem vilka både liberaler och feminister erkänner existerar, men där man rekommenderar olika lösningsförslag. Ska problemen lämnas till individen att själv lösa eller ska problemen politiseras? En konflikt som också lyfter fram frågan om det är rätt att praktisera positiva rättigheter genom statlig reglering för att uppnå rättvisa.

4.2.1 Vikten av initiering i den offentliga sfären

Vikten av att frågor kommer upp på den politiska dagordningen är förstås grundläggande för att politiska beslut ska fattas. Det är här som bl.a. politiska debatter spelar en central roll för demokratin. Det handlar om att lyckas övertyga, eller om att bli övertygad (Hinnfors 1995:32f). Frågan om dagordningen och vilka frågor som ges plats på den menar jag har koppling till vad vi associerar med den offentliga sfären. Och det är här som de offentligt politiska dimensionerna rymms (Bexell 2006:45).

Att det har bildats ett feministiskt parti i Sverige har bidragit till att nya frågor lyfts fram för diskussion. En fråga som varit synnerligen central, är förstås om det finns något behov av ett feministiskt parti överhuvudtaget:

”Det finns en massa skäl till att jag inte räknar mig till de sju procent som enligt DN/Temos mätningar skulle rösta på ett Feministiskt initiativ om det vore val idag. Ett är för att det kommer att bli ett socialistiskt orienterat parti. Ett annat att det även för en feminist som jag finns andra frågor som är intressanta. Hur ska ett feministparti ställa sig i debatterna om migration, bostad eller

kriminalvårdspolitik? Vid sidan av feministiska frågor finns icke-feministiska fält. Och även om feminister från höger till vänster kan enas i problembilden så finns inget som säger att vi kan enas i lösningarna. Därför tror jag inte på den blocköverskridande feminism som Feministiskt initiativ hoppas på.” (ur DN 03-10-15).

Den här artikelns argument liknar i viss mån de som framförts emot Feministiskt initiativs brist på idépolitik. Men det finns också ett annat budskap vilket jag uppfattar som kraftfullare och mera angeläget att helt avskryva frågan om ett feministiskt parti ifrån dagordningen. Författaren menar helt enkelt att Feministiskt initiativ inte har någon egentlig funktion att fylla. Ett skäl till detta är att det blir ett socialistiskt parti. Ett argument vilket tar mycket av udden ifrån idén av att kalla sig för feministiskt parti. Genom att placera partier på den traditionella höger- till vänsterskalan, utesluts en stor grupp väljare.

Sett ur ett feministiskt sysätt är en av de viktigaste frågorna förknippade med den offentliga sfären att problem och orättvisor vilka man menar existerar lyfts upp i den offentliga sfären istället för att förpassas till det opolitiska och privata. Ett sätt att göra detta på är att hitta nya sätt för politisk organisation, eftersom den traditionella liberala modellen hindrar deltagande och förändring (Benhabib 1998:78f jfr Phillips 2006:174). Den liberala demokratimodellen upplevs på så sätt som ett hinder för de frågor som man vill föra fram i den offentliga politiken. Att bilda ett feministiskt parti kan på så sätt ses som ett försök att initiera de feministiska frågorna i den offentliga sfären.

Liksom alla nya partier har potential att stjäla väljare, utgör Feministiskt initiativ också, om än litet, ett hot mot de redan befintliga partierna. På så vis ökar vikten av att bortdefiniera Feministiskt initiativs politik som omöjliga för den offentliga sfären. Ett möjligt sätt att göra detta på är att framhålla idén om ett feministiskt parti som en omöjlighet inom traditionell partipolitik. Jag menar att man inte bara fokuserar på konflikten med den liberala idépolitiken när man i debatten framställer feminism som en omöjlighet. Genom att formulera feminism som utopiskt utesluter man idén om ett feministiskt parti definitivt. Politik ska vara verklig och genomförbar – utopi är bara fantasi.

Ytterligare en vinkling för att föra bort tanken på ett feministiskt parti inom politiken, är att framhålla frågan som att den stjälar plats från den etablerade offentliga politiken:

”När Schyman säger att ”man kan göra feministisk analys på politikens samtliga områden” är det [...] ingen nyhet, tvärtom beslutade regeringen redan i mitten av 1990-talet att jämställdhetsperspektivet skulle genomsyra alla frågor. [...] Det verkliga målet är något helt annat, något bättre, något mer genomgripande. Det betyder att varken regeringen eller något annat parti kan tillgodose utopikernas krav, varje åtgärd bemöts bara med anspråk på andra åtgärder. På 1910-talet gjordes stora ansträngningar att tillgodose den då starka nykterhetsrörelsens krav på restriktioner, men de ville aldrig nöja sig med mindre än ett totalförbud. I vår tid präglas delar av miljörörelsen av liknande absoluta föreställningar [...] Detta innebar typiskt nog, att två av

regeringens initiativ drunknade i larmet från Schymans eget utspel, dels en internationell konferens om möjligheterna att förhindra hedersrelaterat våld mot kvinnor, dels en utredning om att öka insatserna för utsatta kvinnor”. (Ur DN 2004-12-10)

Budskapet i artikeln är att det redan finns fungerande etablerad jämställdhetspolitik. Själva idén om ett feministiskt parti ses inte bara som onödig utan också som störande eftersom utopikernas krav formuleras som omöjliga att tillgodose. Den feministiska frågan behöver alltså inte initieras i den offentliga politiken på nytt, eftersom svensk politik idag redan har ett fungerande jämställdhetsperspektiv. Alla aktioner utöver detta ska ses som överdrivna i sina proportioner. Genom att också dra paralleller till nykterhetsrörelsen och miljörörelsen (inte *Miljöpartiet*), initieras också att det inte rör sig om riktig politik.

Som avslutning på analysen av delen av debatten om ett feministiskt parti ska initieras i den offentliga sfären, kan det också vara intressant att titta på hur man i debatten förklarar varför ett feministiskt parti försöker initieras i det politiska Sverige:

”En undrande omvärld kan förstås fråga hur det kan komma sig att ett feministparti är aktuellt i Sverige, ett av världens mest avancerade länder i fråga om jämställdhet. [...] Svaret kan ligga i den djupa kris som drabbade den svenska arbetsmarknaden och välfärdsystemet i början av 1990-talet. Då bröts framgången, massarbetslöshet blev verklighet – fast inte synlig som på 1930-talet utan instoppad i omskolning, långtidssjukskrivning, förtidspension. Samtidigt blev det nedskärningar, omorganisationer och ökade produktionskrav för dem som var kvar på arbetsmarknaden. Möjligen, ja sannolikt slog detta hårdare mot kvinnor än mot män [...] Och möjligen, ja sannolikt tyckte kvinnor att de blev orättvisare behandlade än männen. Den politiska diskussionen utgick som tidigare från mäns verklighet, insatserna för att få ”arbetskraften” tillbaka handlade om att få de produktiva männen tillbaka. Här alstrades en besvikelsens vrede. Möjligen, ja sannolikt finns här förklaringen till att kvinnor som grupp blivit viktigare än de någonsin tidigare varit i svensk politik” (Ur DN 04-04-05)

I artikeln förklaras uppkomsten av ett feministiskt parti som följd av att kvinnor upplevde att de fick det sämre än männen i samband med 1990-talets ekonomiska kris i Sverige. Förklaringen i artikeln ligger på så vis dels i att temporära händelser föder feministiskt engagemang. En feministisk tolkning skulle kanske snarare tala om ständigt förekommer orättvisor vilka missgynnar kvinnor, och som genomsyrar hela samhället (Eduards 2005:122). En annan förklaring menar man också går att återfinna i att mycket av dagens politik utgår ifrån mannen som norm. Genom att tala om upplevelsen som kvinnor har av att män är överordnade kvinnor i samhället, godtar man dock den feministiska bilden av samhället. Påpekandet om att Sverige är ett av världens mest jämställda länder följer dock helt i linje med den offentliga diskursen vilken beskriver Sverige som jämställt. Ansvaret till kvinnors ”upplevda” orättvisor i artikeln är därför svårt att placera. Männen som grupp favoriserades i samhället framför kvinnor som grupp. Men det framkommer inte exakt *vad* eller *vem* det var som favoriserade männen.

Feministiskt initiativ framstår på så vis som resultatet av ett temporärt missnöje. Resultatet av några olyckliga omständigheter som ledde till en politik fylld av nedskärningar och som i någon mån gynnade männen mera. Den feministiska tanken om att politiken och samhället missgynnar kvinnor som grupp genomgående, förkastas därmed.

4.2.2 Rätten till en privat sfär

Liksom i föregående avsnitt (4.2.1) diskuteras här distinktionen mellan den offentliga och privata sfären. Men om de tidigare analyserade artiklarna snarast centrerade kring vikten av att hålla en feministisk partiorganisation utanför den offentliga sfären, så handlar den här delen av debatten snarare om individens rätt till en privat sfär skild från det offentliga. Konflikten ligger på så vis i feminismens krav på politisering av specifika frågor vilka liberaler hellre ser hemmahörande i den privata sfären.

Centralt i debatten för en privat sfär är individens rättigheter. Utifrån undersökta debattartiklar har framför allt två indelningar kunnat göras. Den ena berör individen och rätten att själv besluta över sitt liv. Detta handlar främst om problem som berör kvinnor i det privata livet, både i form av exempelvis våld mot kvinnor, men också diskussionen om hemmet och delad föräldraledighet. Men det finns också en vilja att driva debatten mot privatiseringsfrågan och minskat statligt inflytande.

En liberal tanke är att individen ska vara fri från tvång. Detta innebär att ingen ska hindra mig från att göra det jag vill, eller inskränka mitt handlingsutrymme (Berlin 2006:370 jfr Kelly 2005:62). Den första artikeln handlar just om faran med att statens skulle inta en förmyndarställning och hindra individen från dess frihet:

"[...] Våldet mot kvinnor, sexhandeln, det sexistiska klimatet i skolorna, sexualiseringen av det offentliga rummet - är de "heta" frågorna. De angår vårt privatliv, våra moraliska kompasser, vårt sätt att se på oss själva och våra medmänniskor. De är bara till en del, en rätt begränsad del, möjliga att angripa med politiska medel. Men i en politisk kultur som vår faller det sig naturligt att göra politik av dem, att kräva av politikerna att de löser dem. Jag tror inte på det - och jag vill inte heller se politiska lösningar ty de kommer att innebära tankepolis, offentliga brännmärkningar, rädsla och smussel. Och ett hyckleri som det svenska samhället befriades från under 1960- och 70-talen". (Ur DN 05-03-04)

Vinklingen av problemet i den här debattartikeln kan formuleras som att det inte behövs någon politisering av frågor som berör våld mot kvinnor och sexualiseringen av samhället. Förklaringen till detta är att individen har rätt till sin privata sfär. Här har varje människa rätt till tankefrihet och att skapa sina egna moraliska värderingar. Ett starkt liberalt argument för individens rätt att vara fri från tvång. Frågor om våld och sexualisering av samhället tillhör den privata sfären, därför att det är kopplat till människans moral. Att man genom ett

feministiskt parti skulle föra fram frågorna i den offentliga sfären och på så vis politisera dem, är inget bra alternativ enligt artikelförfattaren. Istället förespråkar artikeln avpolitisering av frågorna för att på så vis undvika risken för utvecklandet av ett bevakarsamhälle. Retoriken i artikeln kan på så sätt sägas ha tydliga kopplingar till liberala idéer om negativ respektive positiv frihet. Det handlar om att individen ska vara fri ifrån tvång, och att värnar om individens grundläggande rättigheter, hellre än att styra den stora massan genom att lösa problemen genom statligt ingripande (Dworkin 2006:289). Att politisera frågor som Feministiskt initiativ vill lyfta över från den privata till den offentliga sfären menar man på så vis skulle skapa ett förmyndarsamhälle.

En annan del av debatten har också handlat om vinsten av privatiseringar, som en motdiskurs till Feministiskt initiativs politiska förslag. Framför allt vill man visa att ökad individuell frihet i den privata sfären är att föredra:

”[...] Centerns Maud Olofsson gör dock försök att ställa upp en motbild till Schymanfeminismen. I går presenterade hon ett sammandrag av ett antal förslag som alla har det gemensamt att de gäller kvinnors möjligheter till en bra, egen försörjning. Företagande, skattelättnader, hushållshjälp, männens föräldraledighet - knappast en revolution men ett fokus på att staten ska underlätta för den enskilde, inte ta över ansvaret. Dessa är sakliga förslag i linje med centerns och andra borgerliga partiers grundhållning [...] Skattechöjningar och utbyggd offentlig sektor klarar de mulliga mansgrisarna så bra själva.”(Ur DN 05-03-04)

Feministiskt initiativs politik antas grunda sig på tanken om att staten ska ta över ansvaret för individen. Vinklingen blir därmed tydlig att den feministiska politiken inte ser till individens bästa, utan istället gör intrång på den privata sfären. Genom skattechöjningar och utbyggnad av välfärdstaten, skapar man ingen bra politik för kvinnor. Sådan politik ger snarare individen inskränkta rättigheter, menar artikelförfattaren. Lösningen på problemet är istället att praktisera en annan sorts politik som ökar individens valfrihet.

En reflektion kring den här delen av debatten är att Centerpartiet och Feministiskt initiativ har relativt olika väljargrupper. Även om de båda vänder sig till kvinnor med sina förslag, skiljer de sig antagligen ändå antagligen åt när det handlar om förutsättningar såväl som intressen. Att anta någonting annat skulle vara att inta ett essentialistiskt synsätt på kvinnors roll som väljare. Carole Pateman (1998) har exempelvis undersökt förhållandet mellan kvinnor och välfärdstaten, och menar att det främst är lågavlönade kvinnor som relationen berör. Det innebär att många är inkorporerade med välfärdsamhället på flera olika plan. Det kan vara som arbetstagare, bidragstagare eller vid dagliga kontakter med dagis eller socialtjänsten. En normaliserad dagligkontakt, som har kommit att stärka banden mellan stat och individ (Pateman 1998:245f). Detta behöver inte vara av godo, men det kan i viss mån belysa hur politiska förslag speglar skillnaden mellan liberala respektive feministiska idéers tro på vad som bäst gynnar människor. Liberaler ser den offentliga sektorn som försvagande för individen (Fraser & Gordon 2006:599), med följderna att de politiska förslagen företrädesvis bygger på att öka den individuella friheten. Kritiken emot

Feministiskt initiativs förslag ligger därmed i att de antas bygga på utökat ansvar för staten och minskad frihet för individen.

5 Avslutande diskussion

Intentionen med analysen har varit att undersöka och beskriva hur två klassiska idékonflikter reproducerats i debatten kring bildandet av ett feministiskt parti i Sverige. Tydligt har varit att det finns påtagliga konflikter inom några olika områden vilka berör huvudkonflikterna.

Min slutsats är att framför allt argument som kan kopplas till den liberala modellens ideal om att politik ska utgå ifrån att väljare enas om idéer, vilka sedan representeras i de politiska församlingarna, dominerat debatten. Det här är ingen undersökning vilken har haft som uppgift att göra kvantitativa mätningar, men argumenten för att idépolitik är det mest prominenta sättet att bedriva politik dominerar undantagslöst debatten. Kritiken som riktats mot det feministiska partiet är framför allt att politik inte kan utgå ifrån kön, eftersom det inte säger någonting om hur man ställer sig i enskilda frågor. Man utgår alltså ifrån att feminismen är ett essentialistiskt projekt där könstillhörigheten enar kvinnor politiskt. Om detta är en medveten missuppfattning är svårt att avgöra, men feminister skulle nog snarare säga att det är det kollektiva uteslutandet ifrån politiken och makten vilken enar gruppen i en gemensam angelägenhet – att utjämna maktobalansen. Och ett sätt att göra detta på är att uppnå närvaro i politiken. Inte bara symboliskt, svensk politik är sedan flera år tillbaka den mest jämställda i världen rent representativt mellan könen. Utan snarare i frågan om hur kvinnors intressen avspeglar sig i politiska förslag och inte minst i de faktiska besluten.

Ett annat argument som används i debatten emot ett feministiskt parti, är att feminismen inte är en riktig ideologi. Den anses vara för tunn för att kunna ta ställning i de *riktiga* politiska frågorna. Feminism ska snarare liknas vid ett perspektiv, eller något som kan bedrivas på ideell nivå. Ett argument vilket känns igen ifrån tidigare debatter om kvinnopartier i Sverige (Eduards 2005: 70f). Tydligt är alltså att det finns en öppen konflikt i debatten om hur politik ska organiseras. Det som avviker ifrån de traditionella demokratiidealerna uppfattas som konstigt eller opolitiskt.

En annan fråga vilken behandlats i debatten, därför att den speglar några av Feministiskt initiativs politiska förslag, är frågan om grupprättigheter. Framför allt handlar det om kvotering och statlig reglering av löner, men även den kontroversiella frågan om manlig kollektiv skuld har diskuterats. Feminismen accepterar grupprättigheter i flera sammanhang, inte bara då det handlar om att ge marginaliserade grupper tillträde till politiken genom närvaro. Den liberala opinionen har dock bemött frågan med skepsis. Man håller sig helt i linje med den liberala tanken om att grupper inte ska ges rättigheter, varken positiva eller negativa.

När det handlar om konflikten om hur gränsen ska dras mellan den offentliga respektive privata sfären, har idéerna i debatten inte heller varit alltför överraskande. Argumenten ligger nära de liberala idealen om individens rätt till frihet från tvång, liksom tanken om att statens makt ska vara minimal. Dels när det har handlat om frågor som berör hemmet och familjen, men det finns också en vilja att mera konkret argumentera för vinningen i exempelvis privatiseringar. Här tydliggörs den del av konflikten vilken handlar om relationen mellan stat och individ. Feministiskt initiativs politiska förslag antas ge stort utrymme till staten, både då det gäller reglering som i rollen av välfärdsstat. I debatten förklaras detta med att ett feministiskt parti attraherar lågavlönade kvinnor. Och man omskriver problemet delvis som en klassfråga istället för ett maktproblem mellan könen.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att debatten är klart präglad av de existerande idékonflikterna, de reproduceras tydligt i de flesta argument som har framförts.

5.1 Förslag till fortsatt forskning

Det här har varit en studie i form av idéanalys utifrån dimensioner. Valet att studera debatten kring bildandet av ett feministiskt parti i Sverige har på så vis påverkat urvalet till själva dimensionerna. Ändå kan man tänka sig att den analysmodell vilken sammanställdes och användes, kan användas även för att undersöka andra politiska diskussioner vilka grundar sig på samma konflikter. Ett förslag är att kanske undersöka debatten som pågår kring lagreglerandet av en individuell föräldraförsäkring.

En annan möjlighet är att undersöka diskussionen kring ett feministiskt parti med andra verktyg. Vid planerandet av den här studien hade jag funderingar på att undersöka hur opinionen arbetat för att effektivt föra bort idén om ett feministiskt parti ifrån den politiska dagordningen. Till exempel skulle gestaltningsteorier liksom definitionsteorier för politiska frågor, kunna användas för att beskriva och förklara hur frågor avpolitiserats.

Ett tredje förslag är att använda sig av någon annan form av kvalitativ analys för att tydliggöra konflikterna inom debatten, kanske skulle t.ex. en diskursanalys vara lämplig för att blottlägga en existerande polemiken på ett annorlunda sätt.

6 Referenser

- Backman, Jan, 1998. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Bailey, Joe, 2000. *Some Meanings of "the Private" in Sociological Thought*. *Sociology* Vol.34, No.3. Page 381-401.
- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santés Förlag.
- Benhabib, Seyla 1992. *Models of Public Space: Hanna Arendt, the Liberal Tradition, and Jurgen Habermas* in Landes, Joan B. (ed.) 1998. *Feminism, the Public and the Private*. Page. 65-100. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Bergström, Göran och Boreús, Kristina (red.) 2005. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Berlin, Isaiah, 1969. *The Concepts of Liberty* in Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page: 369-386. Oxford: Blackwell Publishing.
- Dahl, Robert, A, 1979. *Procedural Democracy* in Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page: 107-125. Oxford: Blackwell Publishing.
- Dale, Jennifer and Foster, Peggy, 1986. *Feminists and state welfare*. London: Routledge & Kegan ,Paul plc.
- Dean, Mitchell, 1992. *Pateman's dilemma. Women and citizenship*. Review essay. *Theory and Society* 21. Page: 121-130.
- Dietz, Mary, 1992. *Citizenship with a Feminist Face: The Problem of Maternal Thinking in Feminism in The Public and the Private*, Landes, Joan B. (ed.) 1998, Oxford: Oxford University Press.
- Eduards, Maud, 2002. *Förbjuden handling: Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Malmö: Liber.
- Fraser, Nancy and Gordon, Linda, 2006. "Dependency" Demystified: *Inscriptions of Power in a Keyword of the Welfare State*. In Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page: 591- 606. Oxford: Blackwell Publishing.
- Habermas, Jurgen, 1962. *Borgerlig offentlighet*. Lund: Arkiv Förlag
- Halldenius, Lena, 2003. *Liberalism*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Hinnfors, Jonas. *På dagordningen. Svensk politisk stil i förändring*. Stockholm: Nerenius & Santéus Förlag.
- Kelly, Paul, 2005. *Liberalism*. UK: Polity Press. in Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page: 327-349. Oxford: Blackwell Publishing.

- Kymlicka, Will, 1995. *Justice and Minority Rights*. In Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology*. - 2nd Edition. Page: 591- 606. Oxford: Blackwell Publishing
- Landes, Joan, B, 1995. *The Public Sphere and the Private Sphere: A Feminist Reconsideration* in Landes, Joan B. (ed.) 1998. *Feminism, the Public and the Private*. Page. 135-163. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Marsh, David – Stoker, Gerry (eds), 2002. *Theory and Methods in Political Science*. London: Macmillan. 2nd ed.
- Moller-Okin, Susan, 1998. *Recognizing Women's Rights as Human rights*. APA Newsletter, Volume 97, Number 2 (Spring).
- Pateman, Carol, 1988. *The Patriarchal Welfare State*. in Landes, Joan B. (ed.) 1998. *Feminism, the Public and the Private*. Page. 241-274. Oxford and New York: Oxford University Press.
- Phillips, Anne, 2000. *Närvarons politik – den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur.
- Phillips, Anne, 1994. *Dealing with Difference: A Politics of Ideas or Politics of Presence?* In Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page:171-181. Oxford: Blackwell Publishing.
- Shorten, Andrew, 2005. *Toleration and Cultural Controversies*. Res Publica (2005) 11. Page: 275-299.
- Starrin & Svensson, 1998. *Kvalitativ Metod Och Vetenskapsteori*. Studentlitteratur: Lund
- Sunstein, Cass R, 1991. *Preferences in Politics* in Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page: 126-143. Oxford: Blackwell Publishing.
- Taylor, Charles, 1979. *What's wrong with Negative Liberty?* in Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page: 387-397. Oxford: Blackwell Publishing.
- Young, Iris, Marion, 1989. *Polity and Group Difference: A Critique of the Idea of Universal Citizenship* in Goodin, Robert E. and Pettit, Philip (ed.) 2006. *Contemporary Political Philosophy: an anthology* . -2nd Edition. Page:248-263. Oxford: Blackwell Publishing.
- Ledar- och Debattartiklar:
- På önskelistorna* av Mats Skogkär. Sydsvenska Dagbladet. 2006-04-03.
- Schymans mallar* av Tobias Lindberg. Sydsvenska Dagbladet. 2006-03-24.
- Feminismen större än Fi*. Ledarartikel (osignerad) Expressen. 2006-04-03.
- Fi kan vända upp och ner på riksdagen* av Cecilia Garne. 2005-04-04.
- Förnyelse?* av Anna Wåglund Söderström. Expressen. 2005-08-03.
- Schymans politik är kvinnofientlig* av Maria Larsson. Expressen 2005-07-07.
- Borgar-Schyman?* av Maria Ludvigsson. Expressen 2005-09-09.
- Fi-monopol på feminism katastrof för jämställdheten* av Ebba Witt-Brattsröm Dagens Nyheter. 2003-10-09.
- En vecka med Feministiskt initiativ* av Mats Bergstrand. Dagens Nyheter. 2003-10-15

Feminismen är död – leve feminismen av Hanne Kjöllner. Dagens Nyheter. 2005-04-07

Mot världsrekord i jämställdhet (Dagens Huvudledare, osignerad). Dagens Nyheter. 2005-04-05.

Blodiga näsor och falska erbjudanden (Dagens Huvudledare, osignerad). Dagens Nyheter. 2005-05-21.

I teorin har du aldrig haft det så bra av Niklas Ekdal. Dagens Nyheter. 2005-04-10.

Halva makten – hela lönen (Dagens Huvudledare, osignerad). Dagens Nyheter. 2003-03-08.

Politik är politik, nätverk är bara rubrik (Dagens Huvudledare, osignerad). Dagens Nyheter. 2005-08-25.

Klackarna i taket men vänster fot i golvet (Dagens Huvudledare, osignerad). Dagens Nyheter. 2006-04-03.

Från klasskamp till könskamp av Barbro Hedvall. Dagens Nyheter. 2005-03-04.

Fria medborgare eller nya människor? av Anders Isaksson Dagens Nyheter. 2003-10-12.

Feminism som troslära av Anders Isaksson. Dagens Nyheter. 2004-12-14.

Schyman gör feminismen till utopi. av Anders Isaksson Dagens Nyheter. 2004-12-10.

Barnsligt enkelt av Niklas Ekdal. Dagens Nyheter. 2003-11-04.

Elektroniska källor:

www.feministisktinitativ.se/politik 2006-03-24